

ENFLASYONLA MÜCADELE POLİTİKASI

Rev. No: 1.0 Tarih: Haz., 1991
Rev. No: 2.0 Tarih: Tem., 1991
Rev. No: 3.0 Tarih: Kas., 1998
Rev. No: 4.0 Tarih: Eyl., 2001

BEYAZ NOKTA® GELİŞİM VAKFI

Sedat Simavi Sokak No:29/Z-1

06550 Çankaya/ANKARA

Tel:+90(312) 442 07 60 Faks: +90(312) 442 07 76

<http://www.beyaznokta.org.tr>

e-mail: bnv@beyaznokta.org.tr

İÇİNDEKİLER

A.Giriş

B.Enflasyon ile mücadele politikasının hedefleri

C.Enflasyon ile mücadele politikasının araçları

1.Parasal araçlar

1.1-Merkez Bankasının yasal ve fiili özerkliğinin sağlanması

1.2-Açık finansman miktarının, devletin borçlanmalar sonucu üstlendiği faiz yükünü aşmamak üzere, bir plan dahilinde azaltılması

1.3-Kamunun bağlı değerlerinin likide edilmesi için:

1.31-KİT'lerin özelleştirilmesi

1.32-Doğal kaynakların (ormanlar vb) özelleştirilmesi

1.4-Sübvansiyonların birer program dahilinde tedricen azaltılması

1.5-Faizlerin düşürülmesi için:

1.51-Bütçe açıklarının azaltılması için:

1.511-Kalabalık kamu kadrolarının seyreltilmesi

1.512-Büyüme hızının zamana yayılması

1.513-Etkin vergi yönetimi

1.514-Vergi reformu

1.52- Bankaların geri dönmeyen kredilerinin azaltılması için:

1.521-Kısa-vadede, devlet bankalarının yönetimlerinin özerkleştirilmesi

1.522-Orta-vadede, devlet bankalarının özelleştirilmesi

1.53- "Girişim Sermayesi" uygulamasının teşviki

1.54- Devletin, mevduat karşılığı aldığı çeşitli payların azaltılması

1.6-Sermaye piyasasının geliştirilmesi için:

1.61-Halka açılmada minimum oranların artırılması

1.62-Hisse senetleri ve tahvillerin çeşitlendirilmesi

1.63-Bağımsız denetimin sağlanması

1.64- Sistemin dejenerasyonuna mani olacak yasal önlemlerin alınması

1.7-Etkin borç yönetimi araçları:

1.71-Kısa vadeli borçların uzun vadeye yayılmasına çalışılması

1.72-Borcu borçla ödememek için:

1.721-Borçların verimli alanlara tahsisi

1.73- Dış borç sisteminin yeniden düzenlenmesi

2.Enflasyon beklentilerinin azaltılması araçları

2.1-Kritik mal ve hizmetlerde istikrar fonları uygulaması

2.2-Tüketim ahlakı konusunda olumlu örnekler sergilenmesi ve uzun vadeli bilinçlendirme programları uygulanması

2.3-Paradan kaçışı önleme araçları

2.4-Halkın enflasyon konusunda bilinçlendirilmesi

3.Hızlı nüfus artışını önleme araçları

4.Üretkenliğin artırılması için:

- 4.1-Faizlerin düşürülmesi (Bkz: 1.5)
- 4.2-Rekabet gücünün artırılması için:
 - 4.21-Gümrük koruma oranlarının gözden geçirilmesi
 - 4.22-Kur politikalarının gözden geçirilmesi
 - 4.23-Teşvik sisteminin gözden geçirilmesi
 - 4.24-Peşin verginin gözden geçirilmesi
 - 4.25-Kamu bankacılığının payının azaltılması
 - 4.26-Kredi faizlerini düşürecek program uygulanması (Bkz: 1.5)
 - 4.27-Maliyet azaltma tekniklerinin yaygınlaştırılması
 - 4.28-Kalite geliştirme programlarının teşviki

5.Tekelleşmenin önlenmesi için:

- 5.1-Anti-tröst mevzuatı vazedilmesi
- 5.2-Rekabet ortamını önleyen unsurların giderilmesi
 - 5.21-İhale yasasının gözden geçirilmesi
 - 5.22-Satınalma mühendisliği eğitimi uygulaması
 - 5.23-Kalabalık kamu kadrolarının seyreltilmesi
 - 5.24-İdare mensuplarının kural koyma ve uygulama konusunda eğitilmele
 - 5.25-Girişimciliğin özendirilmesi

6.Tüketici Koruma Araçları

- 6.1-Şikayet sistemi kurulması
- 6.2-Tüketici koruma mevzuatı vazedilmesi
- 6.3-Düşük gelir gruplarının korunması için özel önlemler

7.Enflasyonun "tekrar dağılım" etkisini azaltmak için :

- 7.1-Enflasyonun ücret ve fiyatlara "daha düşük oranda" yansımalarının sağlanması

8.Haksız kazanç yollarının kapatılması

9.Programın yönetimi

10.Tasarruf araçları

- 10.1-Tüketim eğilimlerini caydırma araçları
 - 10.11-Zaruri tüketim malları dışında KDV'nin yükseltilmesi
 - 10.12-İkinci konutların turizme yönlendirilmesi
- 10.2-Küçük konutların teşviki için:
 - 10.21-Büyük konuttan daha fazla vergi alınması
 - 10.22-Çok amaçlı mobilya üretiminin teşviki
- 10.3-Elektrik, su vb tarifelerinin az tüketimi özendirilmesi
- 10.4-Tasarruf programlarının teşviki
- 10.5-Konut inşaatlarında kayıp önleyici önlemler

11. Yapay fiyat artışlarının önlenmesi için:

- 11.1-KİT ürünlerine yapılacak zam oranlarının sınırlandırılması
- 11.2-İthalatın, rekabeti sağlayıcı biçimde kullanımı
- 11.3-Gönüllü, Fiyat Artışı Onaylatma Sistemi
- 11.4-Kamu alımlarının, fiyat artışlarını kontrol için kullanımı

A. GİRİŞ

Enflasyon sadece ekonomik alanda değil, tüm diğer alanlarda da olumsuz etkiler yaratmıştır. Kültürel dejenerasyon içindeki paydan, ahlak normlarındaki tahribata varıncaya kadar hemen her alanda enflasyonun etkileri vardır. Bu etki ortadan kaldırılmaksızın diğer sorunların kökten çözülebilmesi imkânsız görünmektedir.

BEYAZ NOKTA'nın, ülkemiz sorunlarına yaklaşımda benimsemiş bulunduğu **Kaynak Sorun** kavramı içinde yer alan 15 sorundan birisi* niteliğindeki enflasyonun nedenleri için bugüne kadar çeşitli teşhislerde bulunulmuş ve fakat genellikle tek nedenlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde uzun yıllardan beri devam eden ve neredeyse yapısal nitelik kazanan enflasyonun oluşumunda rol alan faktörler çeşitlidir. Bu faktörlerin sonuç üzerindeki etkileri sabit olmayıp konjonktüre göre değişimler göstermektedir.

Bu politika dokümanında, enflasyona yol açtığı ya da onun etkilerini şiddetlendirdiği saptanan çeşitli nedenler için muhtelif araçlar önerilmektedir. Bu araçların birlikte kullanımı, umulan yararın sağlanabilmesi için bir ön şart niteliğindedir.

B. ENFLASYON İLE MÜCADELE POLİTİKASININ HEDEFLERİ

Bu politika dokümanında öngörülen araçların uygulanması suretiyle enflasyonun hangi süreler içinde hangi değerlere indirilebileceği kısmen teknik bir olgu, ama bir ölçüde de siyasi bir karardır.

Enflasyonun hızla düşürülmesinin birçok olumlu etkisinin yanısıra bazı olumsuz etkiler de doğuracağı beklenmelidir.

Araçların dikkatle incelenmesinden görülebileceği gibi, mücadele politikasının ana esprisi para arzının kısılması, bununla eşzamanlı olarak üretimin artırılması ve enflasyon beklentisinin kırılmasıdır. Bu 3 grup da kendi içinde bir kısım olumsuz etkiler yaratabilecektir.

Bu durum dikkate alındığında enflasyonla mücadele programının yönetiminin 5-6 yıl gibi bir süreye yayılmasının doğru olabileceği anlaşılmaktadır.

Ancak diğer yandan, uzun süreden bu yana devam eden ve özellikle düşük gelirli kesimler aleyhine gelir dağılımını bozan bu olgunun, artık bu kesimlerce daha fazla üstlenilemeyeceği de bir gerçektir. Konuya bu açıdan bakıldığında ise programın hedef süresinin çok daha kısa olmasının gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu iki gerçeğin birleştirilebilmesini kontrol eden faktör istihdam konusudur. Enflasyon ile mücadele politikasının araçlarının, büyümeyi sınırlayan etkisi nedeniyle istihdamdaki olası daralmaya karşı önerilebilecek çözüm, **pozitif iş yaratma*** teknikleri kullanılarak istihdamın geliştirilmesidir.

Buna göre, gerçekçi ve etkili bir enflasyonla mücadele programının hedefleri:

- **ilk 12 ay içinde % 40 'a indirilmesi**
 - **ikinci 12 ay içinde % 30'a indirilmesi**
 - **üçüncü 12 ay içinde % 20'ye indirilmesi**
 - **dördüncü 12 ay içinde % 10'a indirilmesi ve nihayei**
 - **beşinci 12 ay içinde % 5' lik seviyeye düşürülmesi**
- olarak belirlenebilir.

* Bkz: Eko-Liberal Hareket, M. Tınaz Titiz, İnkılap kitabevi, 2nci Basım, 1997

* Bkz: BEYAZ NOKTA-Politika Dokümanları Serisi-"İş Yaratma İçin

C. ENFLASYON İLE MÜCADELE POLİTİKASININ ARAÇLARI

BEYAZ NOKTA® GELİŞİM VAKFI'nin enflasyonla mücadele programı, Türkiye'de enflasyona yol açtığı belirlenen çeşitli nedenlerin her birini ortadan kaldırmaya yönelik bir "*paket tedbirler*" yaklaşımına dayalıdır.

Aşağıda, bu paket içindeki çeşitli tedbirler bir sistematik içinde verilmiştir.

Tedbirlerin "nasıl" uygulanacağı ise tamamen teknik bir konu olup burada değinilmemiştir. Tedbirlerin sıralanışı ile önem dereceleri arasında bir bağlantı kurulmamalıdır.

Araçların bir bölümü kendi kendini açıklar niteliktedir. Bir diğer kısmı için ise kısa açıklamalar verilmiştir.

Araçlar içinde bir diğer bölümü, BEYAZ NOKTA'nın diğer politika dokümanlarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu nedenle bu gibi araçlar için sadece hangi yayında açıklandığı belirtilmekle yetinilmiştir.

Kullanılacağı öngörülen araçlar 11 grupta toplanmış olup bunlar:

1. Parasal araçlar
2. Enflasyon beklentilerinin azaltılması araçları
3. Hızlı nüfus artışını önleme araçları
4. Üretkenliğin artırılması araçları
5. Tekelleşmenin önlenmesi araçları
6. Tüketici Koruma Araçları
7. Enflasyonun "tekrar dağılım" etkisini azaltma araçları
8. Haksız kazanç yollarının kapatılması araçları
9. Enflasyonla mücadele programının yönetimi için araçlar
10. Tasarruf araçları
11. Yapay fiyat artışlarını önleme araçları'dır.

Aşağıda bunlar açıklanmaktadır:

1. Parasal araçlar

1.1-Merkez Bankasının yasal ve fiili özerkliğinin sağlanması,

1.2-Açık finansman miktarının, devletin borçlanmalar sonucu üstlendiği faiz yükünü aşmamak üzere bir plan dahilinde azaltılması,

1.3-Kamunun bağlı değerlerinin likide edilmesi için:

1.31-KİT'lerin özelleştirilmesi*

1.32-Doğal kaynakların (ormanlar vb) özelleştirilmesi

1.4-Sübvansiyonların birer program dahilinde tedricen azaltılması

1.5-Faizlerin düşürülmesi için:

1.51-Bütçe açıklarının azaltılması için:

1.511-Kalabalık kamu kadrolarının seyreltilmesi*

* Özelleştirmenin ayrıntıları hakkında bakınız : BEYAZ NOKTA- Politika Dokümanları Serisi, "Kalabalık Kamu Kadroları" (yayına hazırlanmaktadır)

- 1.512-Büyüme hızının zamana yayılması
 - 1.513-Etkin vergi yönetimi
 - 1.514-Vergi reformu
 - 1.52-Bankaların geri dönmeyen kredilerinin azaltılması için:
 - 1.521-Kısa-vadede, devlet bankalarının yönetimlerinin özerkleştirilmesi
 - 1.522-Orta-vadede, devlet bankalarının özelleştirilmesi
 - 1.53-"Girişim Sermayesi" (venture capital) uygulamasının teşviki
 - 1.54-Devletin, mevduat karşılığı aldığı çeşitli payların azaltılması
- 1.6-Sermaye piyasasının geliştirilmesi için:
- 1.61-Halka açılmada minimum oranların artırılması
 - 1.62-Hisse senetleri ve tahvillerin çeşitlendirilmesi
 - 1.63-Bağımsız denetimin sağlanması
 - 1.64-Sistemin dejenerasyonuna mani olacak yasal önlemlerin alınması (insider trading vb)
- 1.7-Etkin borç yönetimi araçları:
- 1.71-Kısa vadeli borçların uzun vadeye yayılmasına çalışılması
 - 1.72-Borcu borçla ödememek için:
 - 1.721-Borçların verimli alanlara tahsisi
(borç giriş / çıkış oranı, GSMH'da net pozitif bakiye bırakacak şekilde)
 - 1.73-Dış borç sisteminin yeniden düzenlenmesi
Genelde dış borç, özelde ise dış borç garanti sisteminin yeniden düzenlenerek, yeniden alınacak dış borçların bu yeni düzen içinde yönetimi öngörülmektedir.

2.Enflasyon beklentilerinin azaltılması araçları

2.1-Kritik mal ve hizmetlerde istikrar fonları uygulaması

Kritik mal ve hizmetler, çok sayıda mal ve hizmete girdi olan ve fiyatlarındaki yükselme, fiyatlar genel seviyesini diğer mal ve hizmetlere göre daha çok artıran kalemlerdir**.

Bu gibi kalemlerdeki fiyat artışlarının, fiyatlar genel seviyesine etkisini azaltmak için "istikrar fonu" uygulaması ön görülmektedir.

Buna göre, kritik mal ve hizmetlerin fiyatları üzerinden alınabilecek küçük birer pay (vergi), bir havuzda (o kalem için istikrar fonu) toplanarak, herhangi sebeplerle doğabilecek zam ihtiyaçlarının piyasaya birdenbire (şoklar şeklinde) değil, düzenli ve küçük parçalar halinde yansıtılmasında kullanılır.

2.2-Tüketim ahlakı konusunda olumlu örnekler sergilenmesi ve uzun vadeli bilinçlendirme programları uygulanması

2.3-Paradan kaçışı önleme araçları

2.4-Halkın enflasyon konusunda bilinçlendirilmesi

3.Hızlı nüfus artışını önleme araçları

Hızlı nüfus artışını önleme araçları için bakınız: **BEYAZ NOKTA-Politika Dokümanları Serisi, "Gençlerin İşsizliği"**, (yayına hazırlanmaktadır)

* Kalabalık kamu kadrolarının nasıl seyreltilceğinin ayrıntıları için (*) da anılan yayınlarla birlikte, **BEYAZ NOKTA-Politika Dokümanları Serisi,"İş Yaratma"**, Ocak 1999 adlı yayına " bakılmalıdır.

** Ulusal ekonomiyi temsil eden mal ve hizmet kalemleri içinde bazılarının fiyat artışlarının, kendileri de dahil olmak üzere diğer bütün mal ve hizmetlere bir çığ etkisi biçiminde nasıl yansıdığını gösteren bir simülasyon modeli ve bu konuda yazılmış bir bilgisayar programı BEYAZ NOKTA VAKFI'ndan temin edilebilir.

4.Üretkenliğin artırılması için

4.1-Faizlerin düşürülmesi (Bkz : 1.5)

4.2-Rekabet gücünün artırılması için:

Burada rekabet gücümüzün artırılması için acil ihtiyaçlara değinilmiştir:

4.21-Gümrük koruma oranlarının gözden geçirilmesi

4.22-Kur politikalarının gözden geçirilmesi

4.23-Teşvik sisteminin gözden geçirilmesi

4.24-Peşin verginin gözden geçirilmesi

4.25-Kamu bankacılığının payının azaltılması

4.26-Kredi faizlerini düşürecek program uygulanması (Bkz : 1.5)

4.27-Maliyet azaltma tekniklerinin yaygınlaştırılması

Bu bağlamda Faaliyet Temelli Maliyet Sistemi, maliyetlerin daha doğru bilinmesi ve azaltılma önlemlerine ışık tutması bakımlarından özel öneme sahiptir.

4.28-Kalite geliştirme programlarının teşviki

Bu bağlamda, Toplam Kalite Yönetimi, Süreç Odaklı Yaklaşım gibi kalite geliştirici, üretkenliği artırıcı yaklaşımlara özel olarak önem verilmelidir.

5.Tekelleşmenin önlenmesi için :

5.1-Anti-tröst mevzuatı vazedilmesi

5.2-Rekabet ortamını önleyen unsurların giderilmesi

Bu konu ayrıntılı olarak şu yayında incelenmiştir:

BEYAZ NOKTA-Politika Dokümanları Serisi, "Global Rekabet Ortamında Yeni Bir İş Hayatı Anlayışı Modeli", (yayına hazırlanmaktadır)

5.21-İhale yasasının gözden geçirilmesi

5.22-Satınalma mühendisliği eğitimi uygulaması

5.23-Kalabalık kamu kadrolarının seyreltilmesi

5.24-İdare mensuplarının kural koyma ve uygulama konusunda eğitilmeleri

5.25-Girişimciliğin özendirilmesi

Girişimciliğin özendirilmesi için alınması gerekli tedbirler, **BEYAZ NOKTA-Girişimcilik Politikası dokümanı**'nda açıklanmaktadır (yayına hazırlanmaktadır).

6.Tüketici Koruma Araçları

6.1-Şikayet sistemi kurulması

Gelişmiş ülkelerde *Ombudsman** kurumu olarak bilinen ve halkın kamu hizmetleriyle ilgili şikayetlerini bildirebileceği bir sisteme olan ihtiyaç açıktır.

6.2-Tüketici koruma mevzuatı vazedilmesi

6.3-Düşük gelir gruplarının korunması için özel önlemler

Düşük gelir gruplarının tüketim paternleri, diğer gelir gruplarına göre daha farklıdır. Bu ise, genel olarak hesaplanan tüketici fiyat artışı endekslerinde görünen enflasyondan daha farklıdır.

Düşük gelir gruplarının yaşam biçimlerini karakterize eden tüketim paternlerinde ağırlıklı yer alan, ekmek ve diğer lüks olmayan gıda maddeleri, kira, yol parası, okul masrafları gibi kalemlerde daha az fiyat artışı sağlayabilmek için bu gruplara daha yakın izleme ve gerekirse kontrol öngörülmektedir.

* Bkz: BAYLAN Ömer, Vatandaşın Devlet Yönetimi Hakkındaki Şikayetleri ve Türkiye İçin İsveç Ombudsman Formülü, İçişleri Bakanlığı Tetkik kurulu yayınları No 12, 1978 Ankara

7.Enflasyonun "tekrar dağılım" etkisini azaltmak için:

7.1-Enflasyonun ücret ve fiyatlara "daha düşük oranda" yansımalarının sağlanması

Enflasyon, toplumun çeşitli kesimlerine adil olarak yansımaları gereken gayri adil bir olgudur. Hal böyle iken, enflasyondan en büyük zararı görmekte olan kesimler (çalışmayanlar, marjinal gelir grupları vb) en yüksek zararı görmekte, ücretle çalışmakta olanlar ise nisbeten kendilerini koruyabilmektedirler. Hedef, enflasyonun tamamen durdurulmasıdır. Ancak bu süreç boyunca, belirli kesimlerin enflasyondan etkilenmeyecek biçimde ücretlerinin ayarlanması, ücretleri ayarlanamayacak olan kesimler aleyhine bir dengesizlik yaratmaktadır.

Eğer enflasyonun etkisinden korunabilenler (kısmen dahi olsa) varsa, fazlası ile etkilenenler de var demektir. Bu nedenle, enflasyonun ücret ve fiyatlara tamamen yansımalarının kabulü, enflasyonun sürmesinin bir nevi onaylanması anlamına gelmektedir.

Buna göre, enflasyonun, ücret ve fiyatlara yansıtılmasında daha kontrollü bir sürece ihtiyaç vardır. Bu ise, ücret ve fiyat artış oranlarının belirli bir süre için belirli bir oranda sınırlandırılmasıdır. Bu sürecin ancak belirli bir kısa dönem için uygulanabilmesi mümkün ve de yararlıdır. Daha uzun dönemli uygulamaların bazı sorunları da beraberinde getirmesi mümkündür.

8.Haksız kazanç yollarının kapatılması

Bu konu, **KontROLSUZ GÖÇ YERINE KONTROLLÜ ŞEHİRLEŞME** başlıklı bir **BEYAZ NOKTA** belgesinde geniş olarak işlenmektedir.

9.Programın yönetimi

Bu politika dokümanında sıralanan önlemlerin başarısı, bu önlemlerin tek elden gözetilmesine bağlıdır. Her biri ayrı bir kurum tarafından yerine getirilmesi beklenen bu tedbirler paketinin tek elden gözetilmemesi halinde, bazı bileşenlerinin geri kalması ve böylece programın bütününe başarısızlığa uğraması kaçınılmazdır.

Bu nedenle Enflasyonla Mücadele Programının koordinasyonunun, yalnız bu işle sorumlu bir Devlet Bakanına verilmesi önerilmektedir.

10.Tasarruf araçları

10.1-Tüketim eğilimlerini caydırma araçları

Bu yolla tasarruf edilecek fonların yatırımlara yönlendirilmesi ve üretim için kaynak yaratılması öngörülmektedir. Bunu teminen:

10.11-Zaruri tüketim malları dışında KDV'nin yükseltilmesi

10.12-İkinci konutların turizme yönlendirilmesi

10.2- Küçük konutların teşviki için:

10.21-Büyük konuttan daha fazla vergi alınması

Halen uygulanan ve konut büyüklüğüne bağlı olarak yükselen vergilendirme sistemi, küçük konut edinmeyi özendirilecek etkinlikte değildir. Vergilendirmenin, küçük konutları etkin olarak teşvik edebileceği bir şekilde getirilmesi öngörülmektedir.

10.22-Çok amaçlı mobilya üretiminin teşviki

Küçük konutların kullanımını önleyen önemli bir sebep de, kullanılmakta olan konut mobilyalarının iriliği ve tek amaca yönelik olmasıdır. Birden fazla amaçla kullanılabilen, küçük mobilyaların üretiminin özendirilmesi öngörülmektedir.

10.3-Elektrik, su vb tarifelerinin, az tüketimi özendirilmesi

Halen TEDAŞ ve çeşitli belediyelerce uygulanan ve düşük tüketimi ucuz tarifeli sistemler yeterince etkin değildir. Bunun etkinleştirilmesi ve halkın bundan haberdar edilmesi öngörülmektedir.

10.4-Tasarruf programlarının teşviki

Çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşlarının, tasarruf programları tanımlaması ve uygulaması özendirilecektir.

Bu yolda düşünülen önlemlerden birisi de tasarruf konusunda çalışacak olan küçük girişimcilerin teşvik edilmesidir.

10.5-Konut inşaatlarında kayıp önleyici önlemler

Çoğu konut inşaatlarında kullanılmakta olan uygunsuz tasarım, malzeme ve işçilik nedenleriyle doğmakta bulunan çeşitli kayıpların (başta ısı kaybı olmak üzere) önlenmesi öngörülmektedir. Bu amaçla mevcut standartların mecburi standart haline getirilmesi başta olmak üzere, mevcut konutları için kayıp azaltıcı projeler uygulamak isteyenlere kredi vermek gibi bir seri önlem uygulanmalıdır.

11.Yapay fiyat artışlarının önlenmesi için:

11.1-KİT ürünlerine yapılacak zam oranlarının sınırlanması

Nihai olarak KİT'lerin özelleştirilmeleri esastır. Ancak bu bir zaman alacaktır. Özelleştirme çalışmalarına devam edilirken KİT'lerin yapmakta oldukları zamlar enflasyonu etkilemektedir.

KİT'ler, kamu otoritesini kullanabilen, zararları hazinece karşılanan kuruluşlardır. Ayrıca çoğu alanlarda rakipleri de yoktur. Bu nedenlerle KİT ürünlerine serbestçe zam yapılması doğru değildir. KİT zamları bir anlamda devlet gücü ile serbest piyasaya müdahaledir.

11.2-İthalatın, rekabeti sağlayıcı biçimde kullanımı

İthalat, serbest rekabet ortamının oluşturulması ve korunması için dikkatle kullanılması gereken bir "ilaç"tır. Her ilaçta olduğu gibi ithalatın da kullanımında uyulması gereken koşullar vardır. Bunların başında aşırı dozda kullanım yoluyla tedavi amaçlarının ötesinde olumsuz sonuçlara yol açılmaması gelmektedir.

Bugüne kadarki uygulamasında ithalat, genellikle iç monopollerin oluşturdukları tekellerin ortadan kaldırılmasına yeterince etkili olamamıştır. Bunun nedeni, ithalatın da bizzat monopol kuruluşları tarafından yapılması, ya da münferit ithalatçılar tarafından yapılan ithalat halinde uzun süre verilmesi gereken hizmetleri verememesi nedeniyle halkın bu ithalatçılara güven duymayışı olmuştur.

İşte bu nedenlerle ithalat, rekabet ortamının oluşturulup korunmasında dikkatle kullanılmalıdır.

Bu amaçla şu politika önerilmektedir:

a. Kuruluşlarımızın ürettikleri mal ve hizmetlerin dünya pazarlarındaki rekabet güçleri genel olarak zayıftır. Kalite ve fiyat açısından rakiplerimize göre geride dezavantajlı durumdayız.

Bu dezavantajın tahlili, ürünlerimizin çeşitli girdilerinin fiyat ve kalitelerinde sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu girdilerden bir bölümü devletin denetimi altındadır. Devlet bunları düzeltmedikçe, kuruluşların gayretleri sonuç vermeyecektir. Buna göre, bizzat devletin yerine getirmekte kusurlu olduğu koşullar dolayısıyla kuruluşları ithalat baskısı ile karşı karşıya bırakmak doğru değildir. Böyle bir baskı, kuruluşların kendilerini koruma eğilimleri dolayısıyla muhtemelen suistimallere ya da en azından yukarıda sözü edilen "üreticinin aynı zamanda ithalat yapması" çelişmesine yol açacaktır.

Bu nedenlerle, bir **Rekabet Gücü Geliştirme Programı** uygulanması zorunludur. 4.2'de bu konu ile ilgili politikaya değinilmektedir.

b. Bu programın uygulamasına paralel olarak bir yandan da rekabet ortamının sağlanması için ithalat yapılması gerekebilir. Bu gibi durumlarda ithalatçı ile üreticinin doğrudan ya da dolaylı bir anlaşma içine girerek fiyat belirlemeleri **kesinlikle** önlenmelidir.

c. İthalat, yerli üretimi kamçıladığı, onun fiyat ve maliyetine olumlu etkiler yapabildiği sürece faydalı, yerli üreticileri caydırdığı takdirde ise son derece sakıncalıdır.

Buna göre ithalatın, rekabet sağlamadaki esnekliğine göre hareket edilmelidir. Bazı ürünlerde bu esneklik fazla bazılarındaki ise azdır. Genellikle endüstri ürünlerinde esneklik fazla, tarım ve hayvancılıkta azdır. Tarım ve hayvancılık ürünlerinin ithalatı, üreticileri süratle bu alanlardan kaçmaya itmektedir.

Bunun sebebi, üreticilerin, rekabet güçlerini artırmak için yapabilecekleri az şeyin olması, ayrıca da neler yapabilecekleri konusunda fazlaca da bilinçli olmayışlarıdır. Bu gibi esnekliği az olan konulardaki ithalat durdurulmalı, üreticinin esneklik kazanmasına paralel olarak uygulanmalıdır.

11.3-Gönüllü, fiyat artışı onaylatma sistemi

Gönüllü Fiyat Artışı Onaylatma Sistemi (GFAOS), tamamen isteğe bağlı olarak kullanılabilen bir sistemdir.

Amacı, yapay fiyat artışları ile, girdilerdeki artışlardan dolayı kaçınılmaz hale gelen fiyat artışlarının birbirinden ayrılabilmesini sağlamak ve bunu halka ilan etmektir.

(GFAOS), kuruluşlar tarafından, ürettikleri tüm mal ve hizmetler için ya da yalnızca istedikleri kalemler için kullanılabilir.

Sistemden, bütünü ile ya da bir kalem mal ve hizmet için yararlanmak isteyen bir kuruluş, sistemin kuruluşuna katkıda bulunmuş olanlarca seçilen bir kurula (Onay Kurulu), onaylatmak istedikleri fiyat artışına neden olduğunu savundukları bilgileri verirler. Kurul bu bilgiler altında yapılmak istenen zamin zorunlu olup olmadığına karar verir ve bunu çeşitli yollarla duyurur.

Ayrıca, kurula başvuran vatandaşlar da istedikleri bir mal ya da hizmet hakkında bilgi isteyerek, onu üreten kuruluşun fiyatını onaylatmış olup olmadığını öğrenebilirler.

Kamu alımlarında Fiyat Onayı almış olan firmaların ürünlerine öncelik verilerek sistemin yaygınlaşması sağlanır.

Sistemi kullanan kuruluşlar, reklamlarında sisteme dahil olduklarını ilan ederek kendilerinin keyfi zam yapmadıklarına güven sağlayabilirler.

(GFAOS), tek elden yürütülmek zorunda değildir. Meslek kuruluşları kendi dallarında ayrı sistemler kullanabilirler. Böylece, her meslek grubu, kendine duyulan güveni sarsabilecek olan mensuplarına karşı kendini koruyabilir.

11.4-Kamu alımlarının, fiyat artışlarını kontrol için kullanımı

Kamu alımları, fiyatlar üzerinde dolaylı bir kontrol kurmada ve yapay fiyat artışlarını sağlıklı olarak önlemede son derece etkin bir yöntemdir. Bu araç kullanılarak, yapay fiyat artışları caydırılacaktır.